

การพัฒนาแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น*

THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MODEL FOR TEMPLES AND COMMUNITIES AROUND KHON KAEN'S KAEN NAKHON LAKE, KHON KAEN PROVINCE

วิทยา ทองดี^{1*}, สุรพล พรหมกุล², สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา², พันทิwa ทับภูมี้¹Vittaya Thongde^{1*}, Suraphon Promgun², Sutipong Sawatta², Phanthiwa Thabphumee¹¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย¹Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย²Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: vitthaya.tho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะ พัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย โครงการย่อย 3 โครงการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วัดและชุมชน รอบบึงแก่นนคร จำนวน 5 วัด 7 ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า วัดและชุมชนรอบบึงแก่นนครเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญ ในแง่ของการสร้างชุมชนและอัตลักษณ์ของชุมชน ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มีองค์ประกอบหลักที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของชุมชน ประกอบด้วย 1.1) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม 1.2) การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้อาวุโสและพระสงฆ์ 1.3) การจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม 1.4) การสร้างสื่อและแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 1.5) การสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน 1.6) การใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายการเรียนรู้ และ 1.7) การประเมินและพัฒนาการเรียนรู้ 2) การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) การค้นหาเครือข่าย 2.2) การระดมสมองและออกแบบ และ 2.3) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3.1) การวางแผน 3.2) การดำเนินการ 3.3) การประเมินผล และ 3.4) การเผยแพร่

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบการเรียนรู้, การเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ, เครือข่ายการเรียนรู้, การมีส่วนร่วมของชุมชน, บึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น

Abstract

This research aimed to study the learning model of temples and communities in public spaces, to develop the learning process of temples and communities in public spaces, and to

establish a learning network of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province. It was action research consisting of three sub-projects. The target groups were five temples and seven communities around Bueng Kaen Nakhon. Research tools included in-depth interviews, questionnaires, and participatory activities. Data were analyzed using descriptive content analysis. The results revealed that the temples and communities around Bueng Kaen Nakhon serve as important religious and cultural centers in terms of community building and identity, as follows: 1) The learning model of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province consists of core components that enhance and support effective and sustainable learning within the community context, including: 1.1) Using temples as centers for learning and cultural preservation, 1.2) Transferring knowledge through elders and monks, 1.3) Organizing local traditions and cultural arts activities, 1.4) Creating media and historical-cultural information resources, 1.5) Promoting participatory community learning, 1.6) Utilizing technology to expand learning, and 1.7) Evaluating and improving learning; 2) The development of learning among temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province involves three stages: 2.1) Network search, 2.2) Brainstorming and designing, and 2.3) Developing learning activities in public spaces; 3) The establishment of learning networks of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province consists of 3.1) Planning, 3.2) Implementation, 3.3) Evaluation, and 3.4) Dissemination.

Keywords: Development of Learning Models, Learning in Public Spaces, Learning Networks, Community Participation, Bueng Kaen Nakhon Khon Kaen Province

บทนำ

การศึกษาเป็นความจำเป็นของชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (อุทัย ภูเจริญ, 2564) ในสังคมแห่งการเรียนรู้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้น ๆ ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวคือ คนทุกกลุ่ม ทุกวัย มีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งที่สนใจ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ การเสริมสร้างและการพัฒนา ศักยภาพคนให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถนำไปต่อยอดในการสร้างนวัตกรรม การใช้ชีวิตและการทำ อาชีพ นอกจากนี้ การแข่งขันในตลาดแรงงานไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การศึกษาในระบบหรือการเรียนรู้จากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเท่านั้น ความจำเป็นและความต้องการการเรียนรู้ขยายขอบเขตอย่างกว้างขวางและมีความหลากหลายขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเรียนรู้นอกห้องเรียน การเรียนรู้สารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับประชากรในศตวรรษที่ 21 แหล่งเรียนรู้สารสนเทศจึงถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มศักยภาพของประเทศ ในยุคที่โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงความรู้มีความแตกต่างจากยุคที่ผ่านมา อีกทั้งยังทำให้กระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคนเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บ ความรู้และการเผยแพร่ความรู้ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในยุค ปัจจุบันที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ รูปแบบสื่อความรู้ที่เปลี่ยน จากเล่มหนังสือไปเป็นระบบดิจิทัล เนื้อหาความรู้มีการ เคลื่อนที่ส่งต่ออย่างรวดเร็วในระบบการสื่อสารออนไลน์ การเข้าถึงความรู้หรือข้อมูลไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงความรู้ไม่ขึ้นอยู่กับสถานที่

และเวลาอีกต่อไป นั่นคือ สามารถเกิดขึ้นที่ไหนหรือเวลาใดก็ได้ (พิตร แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2561)

การกำหนดสมรรถนะกำลังคนในศตวรรษที่ 21 มีทิศทางชัดเจนและคาดหวังสูงทั้งระดับสากลและระดับชาติ แต่การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังและวิธีการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดำเนินการอย่างจริงจัง (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564)

เทศบาลนครขอนแก่นซึ่งมีพื้นที่ในความรับผิดชอบ รวม 46 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตตำบลในเมือง มีประชากรในความรับผิดชอบรวม 118,080 คน มีสวนสาธารณะที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบในเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีอยู่หลายแห่ง แต่สวนสาธารณะหลัก ๆ จะมีอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ บึงแก่นนคร บึงทุ่งสร้าง แหล่งน้ำหนองเปาน พื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เป็นต้น บึงแก่นนคร เป็นพื้นที่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลกลางเมืองขอนแก่น เป็นบึงขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 600 ไร่ นอกจากจะเป็นที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์ “เจ้าเพี้ยเมืองแพน” ผู้ก่อตั้งเมืองขอนแก่นแล้ว ที่นี่ยังเป็นสถานที่ที่นิยมมาพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการของชาวเมืองเพราะมีบรรยากาศสบาย ๆ พื้นที่โดยรอบมีการปรับปรุงตกแต่งให้เป็นสวนสุขภาพ ประดับประดาด้วยประติมากรรมรูปต่าง ๆ ดูเพลินตาเพลินใจ บริเวณรอบบึงแก่นนคร มีทรัพยากรค่อนข้างหลากหลายที่ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งวัด ชุมชน วัฒนธรรม เนื่องจากในอดีตภูมิภาคนี้เคยเป็นเมืองที่มีความรุ่งเรืองของอารยธรรม มีสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น คือ วัดธาตุพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดธาตุ วัดหนองแวงพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองเก่า วัดโพธิ์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโนนทัน วัดกลางที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดกลาง วัดศรีนวลที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดศรีนวล และวัดศรีธาตุที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านตูม ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจในการสร้างเครือข่ายเรียนรู้

แม้ว่าบึงแก่นนครจะมีศักยภาพแต่ยังขาดรูปแบบการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของวัดและชุมชนอย่างเป็นระบบ คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการผลักดันให้เพิ่มบทบาทของพื้นที่เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้สาธารณะ ดังนั้น หากมีการผลักดันให้เกิดมีการเพิ่มบทบาทของพื้นที่เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้สาธารณะ ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะจังหวัดขอนแก่น จึงเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในสังคมจังหวัดขอนแก่นที่มีความหลากหลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2553) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น นำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น โดยทุกขั้นตอนเป็นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะผู้วิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ ถอดบทเรียนการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้บริหารส่วนราชการ หัวหน้าองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครขอนแก่น) ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน ประชาชน

ในชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งสิ้น 30 คน ขั้นตอนที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน 5 ชุมชน ๆ ละ 10 คน รวม 50 คน ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดรูปแบบ การเรียนของวัดและชุมชน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน นักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 4 คน และประชาชน จำนวน 10 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธารณะ มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรม การเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญ พระศรีสัชนาคันทุต (หลวงพ่อบุญเหลือ) กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 110 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน นักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 5 คน และประชาชนจาก 5 ชุมชน ๆ ละ 20 คน รวม 100 คน ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล การจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 110 คน

ระยะที่ 3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 6 ศึกษา วิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของวัดและชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) เจ้าอาวาส 5 รูป 2) นายกเทศบาลนครขอนแก่น 1 คน 3) ผู้นำชุมชน 6 คน และ 4) ประชาชนที่เป็นตัวแทน ชุมชน 6 คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน ขั้นที่ 7 สร้างเครือข่าย และขั้นตอนที่ 8 เผยแพร่กิจกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1.1 การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้: วัดในพื้นที่รอบบึงแก่นนครมีบทบาทสำคัญเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ และการทำบุญ ที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น การใช้วัดเป็น พื้นที่ในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และจริยธรรมได้ง่ายขึ้น

1.2 การถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุและพระสงฆ์: พระสงฆ์และผู้อาวุโสในชุมชนมีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดเวิร์กช็อปและการสัมมนา นอกจากนี้ การสอนหลักธรรมคำสอนที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ช่วยสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในคุณค่าของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน: ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ เช่น งานประเพณีและ การทำบุญต่าง ๆ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน แต่ยังทำให้ทุกคน รู้สึกเป็นเจ้าของในมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ช่วยสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง

1.4 การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้: การนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่สำคัญ เช่น การสร้างเว็บไซต์และสื่อออนไลน์เพื่อให้ข้อมูล เกี่ยวกับประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้นและสามารถ มีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ได้

1.5 การประเมินผลและพัฒนาการเรียนรู้: การมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจนช่วยให้สามารถ ติดตามความก้าวหน้าของการเรียนรู้และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม กิจกรรมจะช่วยในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

2. การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรม บนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาเครือข่าย (Connection) เครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย 1) วัดรอบบึงแก่นนคร ได้แก่ วัดธาตุ (พระอารามหลวง) วัดกลาง วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) วัดศรีธาตุ วัดโพธิ์โนนทัน วัดนันทิการาม และวัดศรีนวล 2) ชุมชนรอบบึงแก่นนคร ได้แก่ ชุมชนวัดธาตุ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดหนองแวง ชุมชนบ้านตุ้ม ชุมชนโนนทัน ชุมชนวัดนันทิการาม และชุมชนวัดศรีนวล 3) สถานศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา และโรงเรียนการกุศลวัดหนองแวงพระอารามหลวง 4) หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ชมรมสตรีอาเซียนเทศบาลนครขอนแก่น สมาคมส่งเสริมผ้าไทย จังหวัดขอนแก่น สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น พ่อค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 ระดมสมอง+ออกแบบ (Analysis) ได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจาก พระสงฆ์วัดธาตุ พระอารามหลวง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ตัวแทนจากชุมชนบริเวณบึงแก่นนคร ทั้ง 5 ชุมชน ร่วม ประชุม ออกแบบกิจกรรม วางแผนการดำเนินการ จัดกิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) โดยมีจุดเริ่มต้นที่วัดหนองแวง พระอารามหลวง ขบวนเคลื่อนตามถนนรอบบึงแก่นนคร ผ่านชุมชนหนองแวง วัดกลาง ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดธาตุ และเคลื่อนเข้าสู่วัดธาตุ พระอารามหลวง แห่รอบโรงพระอุโบสถ แล้วนำประดิษฐานพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) ไว้ภายในโรงพระอุโบสถวัดธาตุ พระอารามหลวง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) กิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะภายใต้ : กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่า ของกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะภายใต้ : กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) โดยภาพรวม ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.86 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยด้านประสิทธิผลมีค่าร้อยละมากที่สุด เท่ากับ 97.20 รองลงมา ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณค่า โดยมีค่าร้อยละเท่ากับ 96.80 และ 96.60 ตามลำดับ

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 การวางแผนการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น เป็นการประชุมเพื่อออกแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างเครือข่ายในการเชื่อมโยงความสำคัญของข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) ประกอบด้วย

3.1.1 วัดรอบบึงแก่นนคร ประกอบด้วย วัดธาตุ (พระอารามหลวง) วัดกลาง วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) วัดศรีธาตุ วัดโพธิ์โนนทัน

3.1.2 ชุมชนรอบบึงแก่นนคร ประกอบด้วย ชุมชนวัดธาตุ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดหนองแวง ชุมชนบ้านตุ้ม และชุมชนโนนทัน

3.1.3 สถานศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และโรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว พระอารามหลวง

3.1.4 หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

3.2 การดำเนินงานการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร สามารถรวบรวมวิธีในการดำเนินงานการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครได้ ดังนี้

3.2.1 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์ และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ

3.2.2 จัดสัมมนาสภาพปัญหาและแนวทางในการจัดการข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินข้อมูล

3.2.3 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร

3.2.4 ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร (5) รับรองผล/ยืนยันรูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร

3.3 การพัฒนาการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จากการในการพัฒนาการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร เป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการในการบริหารจัดการเครือข่ายของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร ให้สามารถมีความมั่นใจ และแนวทางสำหรับการจัดการข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ ให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทรงคุณค่า และถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังรุ่นสู่รุ่น ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมมือกันในการพัฒนากิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคันहुต (หลวงพ่อบุญเหลือ) ที่เป็นกิจกรรมเลอค่า

3.4 องค์ประกอบในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

3.4.1 วิสัยทัศน์ เป็นบอกถึงความมุ่งหมายในของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

3.4.2 วัตถุประสงค์ การตั้งจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย เพื่อนำไปวางแผนในการดำเนินงานที่ชัดเจน

3.4.3 วิธีการดำเนินงาน ประกอบ 1) หลักการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างวัด/ชุมชน/โรงเรียน/สังคม/ท้องถิ่น 2) วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน 3) ความสอดคล้องของสภาพปัญหาและความต้องการของวัดและชุมชน 4) วิธีการพัฒนากิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ 5) วิธีการสร้างองค์กรหรือหน่วยงานร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานความเป็นวัดและชุมชนแห่งการเรียนรู้ 6) วิธีการสร้างและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเครือข่ายวัดและชุมชน

3.4.4 โครงสร้างและระบบกลไก การจัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ กรรมการ วิธีการจัดการของเครือข่ายอย่างชัดเจน

3.4.5 กระบวนการดำเนินการ ขั้นตอนการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนที่ชัดเจนเกี่ยวกับกิจกรรมและเผยแพร่ข้อมูล

3.4.6 การประเมินผลการสร้างเครือข่ายเป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น จากผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น เป็นการเรียนรู้ผ่านการบอกเล่าและสั่งสอนจากปราชญ์ภายในชุมชน ผ่านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในพื้นที่ชุมชน และผ่านการเรียนรู้จากวัด ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้ความรู้ผ่านการเทศนาสั่งสอน ผ่านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา บุญประเพณีต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมได้ที่รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน สอดคล้องกับ วิทยา ทองดี และคณะ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สุขภาวะ ศิลปะ และการออกแบบเมืองขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ของชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ผ่านการค้นพบสภาพความเป็นจริง ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกกรักบ้านเกิด มีความภาคภูมิใจในชุมชนของตน การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์คนขอนแก่น ผ่านเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ผ่านกิจกรรมการประชุม เสวนา หาข้อตกลงร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย (วิทยา ทองดี และคณะ, 2564) และ สอดคล้องกับ พริยา บุญประสงค์ ที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า พบว่า อัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนต่อการเปลี่ยนแปลงและการสูญหายในขณะที่เมืองเกิดการพัฒนา การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงไปกับมิติสัมพันธ์ของกระบวนการและองค์ประกอบของเมืองเก่าทั้งด้านกายภาพ กิจกรรมและประโยชน์ใช้สอย ประเพณีและวิถีชีวิตที่สอดคล้องไปกับถิ่นที่นั้น ๆ (พริยา บุญประสงค์, 2562)

2. การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรม บนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัชนาคนहुต (หลวงพ่อบุญเหลือ) มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาเครือข่าย ขั้นตอนที่ 2 การระดมสมองและการออกแบบ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ครอบคลุมการพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับ นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาวินิจฉัย พบว่า การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างงานสร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชน มากกว่าการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และการมีส่วนร่วม เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข่งขัน (นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562) และสอดคล้องกับสิทธิพร ภิรมย์รัตน์ ที่ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการวางแผนความร่วมมือของชุมชนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

พบว่า ก่อนที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ต้องอาศัยเวทีชาวบ้าน ซึ่งประกอบในหลายขั้นตอน หลายเวทีขบวนการเริ่มต้นด้วยการออกสำรวจภูมิประเทศและความเข้าใจในทัศนคติของการมีส่วนร่วม ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2550)

3. จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การขาดผู้นำในการบริหารงาน เพื่อสร้างเป็นองค์กรเครือข่ายของวัดและชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการสร้างเครือข่าย จนทำให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมในการสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ได้ ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมาจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ ควรมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนรู้กระบวนการในการสร้างเครือข่าย และออกแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร โดยมีหลักการสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมชุมชน คือ 1) องค์ประกอบในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การสร้างองค์ความรู้ 2) วิธีการ/หลักการของรูปแบบการสร้างเครือข่าย 3) จุดมุ่งหมายของเครือข่าย 4) โครงสร้างและระบบกลไกในการดำเนินการ 5) รูปแบบ/กระบวนการดำเนินการ 6) การประเมินผลการสร้างเครือข่าย 2) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย/วางแผน 2) ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน 3) การดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้ 4) การแลกเปลี่ยนรู้กระบวนการทำงาน และ 5) การสรุปและนำเสนอผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม 3) เงื่อนไข/อุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ 1) “เงื่อนไข” คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น บรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเงื่อนไขที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย 2) “อุปสรรค” คือ ปัจจัยที่เป็นตัวขัดขวางในการดำเนินงานให้ไม่สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ 4) บทบาทของคนในชุมชนมีส่วนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การรู้และเข้าใจสถานภาพและบทบาทที่ได้รับ และ 5.แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การส่งเสริมกิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่อบุญเหลือ) เพื่อยกระดับให้กิจกรรมที่ทรงคุณค่าของจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระปลัดโฆสิต คงแทน ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการของรูปแบบจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โครงสร้างระบบกลไกในการดำเนินการ วิธีดำเนินการจัดการศึกษา การประเมินผล การจัดการศึกษา โดยใช้ 5 กระบวนการคือ 1) การจัดการองค์กรในวัด 2) การพัฒนาผู้นำและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) การจัดระบบการเรียนรู้ 4) การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี 5) การพัฒนาวัฒนธรรม (พระปลัดโฆสิต คงแทน, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การยกระดับการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ผ่านการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย การระดมสมองออกแบบกิจกรรม และการยกระดับต่อยอดกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่าย การระดมสมองออกแบบกิจกรรม และการยกระดับต่อ

ยอดกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชนให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และก่อให้เกิดพื้นที่ในการเรียนรู้ภายในชุมชนนั้น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

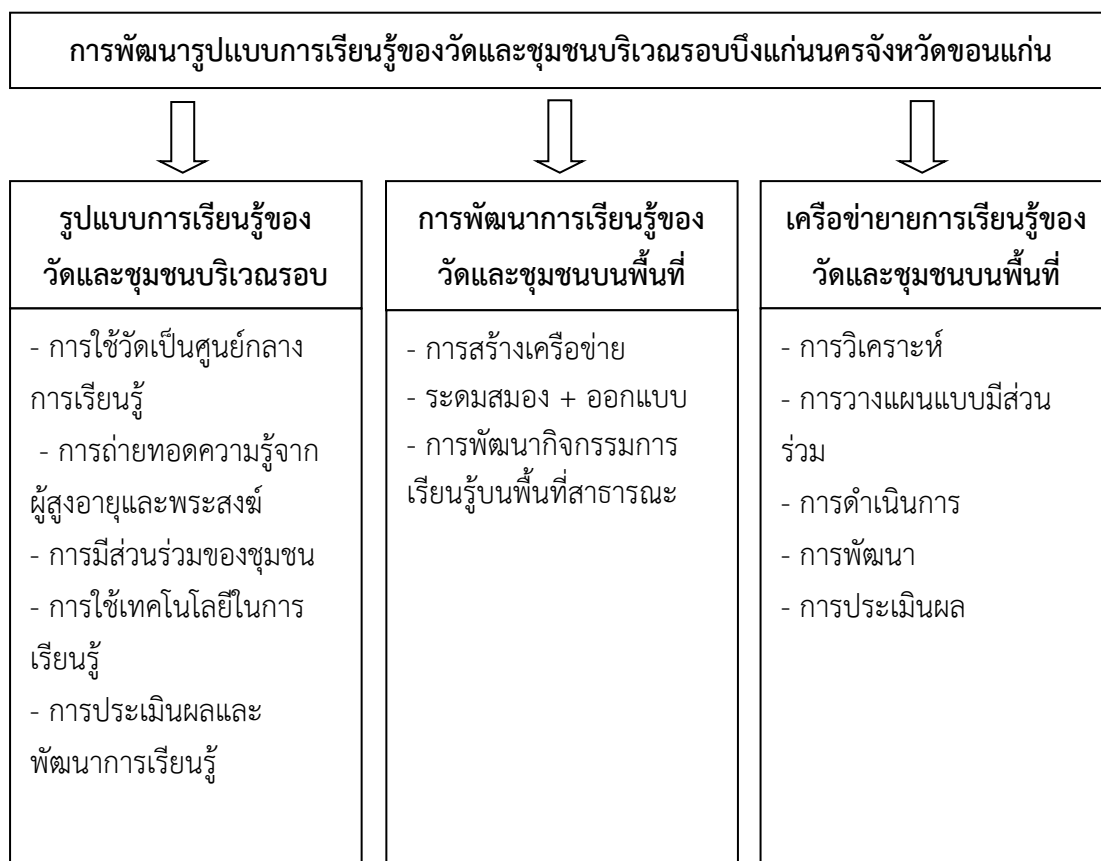
องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ พบว่า

1. รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ 2) การถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุและพระสงฆ์ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลและพัฒนาการเรียนรู้

2. การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครือข่าย (Conection) ขั้นตอนที่ 2 ระดมสมอง+ออกแบบ (Analysis) และขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ (Development)

3. เครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการ การพัฒนา และการประเมินผล

ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพแสดงได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชน
บริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- นันท์นิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่ จังหวัดจันทบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, 6(ฉบับพิเศษ), 318-333.
- พระปลัดโสมจิต คงแทน. (2557). การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว SWU Educational Administration Journal, 11(20), 140-150.
- พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า. (2561). สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สาธารณะรูปแบบใหม่: การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการเรียนรู้และผลกระทบที่มีต่อรายละเอียดโครงการที่วางและสถาปัตยกรรม ศูนย์ความรู้ร่วมสมัย. Journal of Architectural/Planning Research and Studies, 15(2), 135-512.
- พีรยา บุญประสงค์. (2562). อัตลักษณ์ของถิ่นที่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า. Journal of Architectural/Planning Research and Studies, 16(2), 31-47.
- วิทยา ทองดี และคณะ. (2564). รูปแบบชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สุขภาวะ ศิลปะ และการออกแบบเมืองขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, 29(1), 1-7.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. ครูสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT, 2(1), 1-15.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). ปิงแก่นนคร (ปิงใหญ่). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://naturalsite.onep.go.th/site/detail/526>
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2550). ทฤษฎีการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการ ออกแบบและวางผังชุมชนเมืองคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย ภูเจริญ. (2564). การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์, 12(1), 25-33.